

ДІВА МАРІЯ – ПОКАЗНИК РОЗВИТКУ МИСТЕЦТВА

Кваша А.Д., студ. гр. ОМ-216

Науковий керівник – Герасімова Д.Л., доцент кафедра Образотворчого мистецтва, рисунку, живопису, архітектурної графіки, Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Анотація. Розглядається релігія та її зміни, як частина розвитку думки, навичок людини. Діва Марія – одна з ключових персонажок Нового Заповіту, священної книги християнства. На прикладі зображень Мадонни з різних епох можемо розгледіти поступовий розвиток сакрального мистецтва: від примітивних малюнків Середньовіччя, перехід до реалізму під час Відродження та переосмислення впливу віри у Новий час. Також, окремого розгляду піддається культурний вплив християнства в Україні, вітчизняний іконопис сучасності.

Актуальність. На момент 2023 року релігія являється одним із способів збереження моральної цілісності населення в умовах війни. Релігія та мистецтво мали тривалий і взаємопов'язаний зв'язок протягом усієї історії, релігійні сюжети часто ставали предметом натхнення. Цей зв'язок є актуальним, оскільки він проливає світло на глибші зв'язки між людською культурою, творчістю та духовністю. Розуміння того, як релігія вплинула на художнє вираження та інтерпретацію, може дати розуміння того, як люди створюють сенс і розвивають його.

Вступ. Віра є характерною людською ознакою, що прийшла до нас з давніх-давен. Для давніх слов'ян важливу роль посідала Богиня Березина – богиня добра і захисту людини, дух-захисник або уособлення материнства, жіноцтва. Її зображення (рис. 1) використовували як захист оселі, родинного багаття, насамперед малих дітей від хвороб та інших злих сил. З приходом християнства, символічне значення Березині було перекладено на образ Богородиці, яку також зображають із піднятими до неба руками. Таким чином хочу підвести до теми Богородиці, її значення та різноманітність сприйняття одного і того самого образу у західній та східно-європейській культурі.

Рис. 1. Ілюстративні приклади застосування символів Богині Березині

У результаті історичних процесів, в Україні набули великого значення візантійські традиції у зображенні святих, хоч і набували окремого стилістичного забарвлення. Українські ікони були максимально наближені до багатого народного малярства – портрета і народної побутової картини. Ще в добу Київської Русі малярі відмовилися дотримуватися єдиного

стилю й прилучилися до пошуку стилістичних новацій, що було характерно також для більшості європейських країн. Характерною рисою у християнських іконописах є різноманіття образів Богородиці та їх значення. Найбільш популярними з них являються: Одигітрія, Елеуса, Оранта, Панахранта, Кіріотіса, Скорботна, Семистрільна.

Окремо варто зазначити такий тип ікони, як Покров Пресвятої Богородиці або Протекторітіса (Захисниця, Заступниця). Вона має велике значення в Україні оскільки у запорозьких козаків був особливий культ Богородиці-Покрови, як заступниці та захисниці від ворога. Головна церква завжди була на честь Покрови. Зображували її й на хоругвах, під якими козаки виступали в походи, а перед кожним походом навколішки ставали на молитву до Пресвятої Богородиці. В часи Гетьманщини ж виникає новий тип ікони – «Козацька Покрова» (рис. 2).

Рис. 2. «Покров Богородиці» із зображенням Богдана Хмельницького і архієпископа Лазаря Барановича. Дошка, різьблення, темпера, олія, сріблення, золочення. 88,5x60,5 см

Досить звичний для нас вигляд святих бере свій початок у Візантії, яка мала вплив на всі православні країни. Візантійський стиль характеризується важкою стилізацією, надзвичайною виразністю ліній, використанням сталих художніх стереотипів і багатих кольорів, зокрема, золота. Середньовічний світ та його традиції відрізняються відмовою від спадщини Античності і перевага у бік біблійних мотивів в живописі і скульптурі. Також, в цей час потужний розвиток мали фрески та мозаїки (рис. 3), що стали характерною рисою візантійських, та загалом середньовічних традицій. Типовою ознакою середньовічних витворів мистецтва є двомірність, площинне зображення сюжетів. Головним у зображенні були очі (дзеркало душі), а фігури часто були ніби відірваними від землі. Із живопису на довгі роки зник пейзаж.

Рис. 3. «Мозаїка Богородиці і Дитятка в апсиді Собору Святої Софії», Візантійські мозаїки, бл. 867 р. 46x37,5 см

Після Середньовіччя настає епоха Проторенесансу, що є посереднім періодом розвитку мистецтва між Середньовіччям і Відродженням (або Ренесансом). Особливістю

цього періоду є те, що фігурам почали надавати об'єм за допомогою світлотіней та приймали спроби у досягнення глибини зображення (рис. 4).

У добу кватроченто вражає щедрість, багатоманітність художньої творчості, що полилася наче з рогу достатку. Архітектура, скульптура і живопис у цю добу переходять з рук ремісників до професійних майстрів. Художник своєю творчістю стверджує свою власну індивідуальність у мистецтві та стає почесною частиною компанії інтелігенції. Римські папи, герцоги, іноземні королі змагалися за честь запрошувати італійських художників до свого двору. У картинах майстрів відчувається реалізм, що виявляється у фарбах, у знанні анатомії, перспективи. Є ще деяка скупченість в угрупованні, але в той же час задній план розроблений ретельніше і природніше (рис. 5).

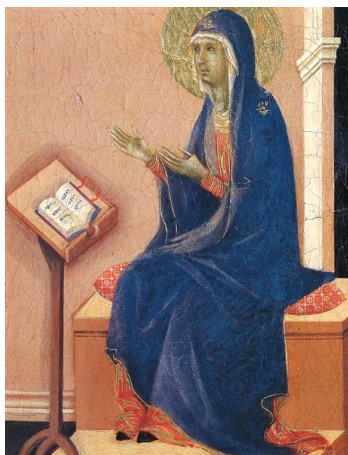

Рис. 4. «Благовіщення (фрагмент)». Дуччо.

Рис. 5. «Madonna del solletico». Мазаччо

Високе Відродження являється кульмінаційною точкою всього періоду Ренесансу. Воно зберігає в собі знання попередників і підсумовує їх, коли ж до цього була тенденція активних пошуків і відкриттів. В цей період помітно прослідковується вплив античності і гуманізму, що на той час був провідною ідеєю. Вплив релігії падав, зростала світська культура і людина стала перебувати у центрі уваги. Однією з особливостей художників цього періоду було те, що вони втілювали свої погляди в роботах. За допомогою спостерегання вони створювали "ідеальних жінок", гармонічно поєднуючи різні риси своїх сучасниць (рис. 6).

Рис. 6. «Madonna Litta». Леонардо да Вінчі. Полотно, темпера. Бл.1490 р. 33x42 см

Через потужні зміни в світовому суспільстві виникли чи малі нововведення у мистецтві. Досить популярним став жанр символічного живопису. Актуальність набрали скандальність, дадаїзм, переосмислення етичності, релігії і життя в цілому. Через світові війни митці наважувались переступати через кордон суспільного та релігійного осуду. Сакральність ніби переставала мати таке велике значення, як у попередні епохи. Але, попри всі скандальні рішення художників ХХ-ХХІ століття, сучасне мистецтво багате на

різноманітність стилів та жанрів, як ніколи раніше. Завдяки цьому ми можемо розвивати свій світогляд і, навіть на сакральні речі, дивитись по-новому

З поверненням Незалежності в Україні відбувся швидкий розвиток православної церкви і в художників з'явилося більше доріг для розвитку творчого потенціалу. Таким чином ми маємо низку сучасних спеціалістів в іконописі: Остап Лозинський, Люба Яцків, Бурда Сергій, Микола Прокопенко, Микола Потужний та багато інших. Але в чому посягає своєрідність українського іконопису ХХІ століття? В чому особливість одеських художників? Звернемося за прикладом до робіт Потужного Миколи Дмитровича.

Ікони та розписи на стінах (рис. 7), що написані Миколаєм Дмитровичем, мають витончений, анатомічно правильний стиль, фігури ніби легкі та цікаві для споглядання. Можемо спостерігати традицію самобутнього рисунку і кольорові партії. Кольори на зображеннях відкриті, виразні та не притемнені. Насправді, саме колір завжди відрізняв український іконопис серед традиційних зображень інших православних народів. Таку тенденцію можна побачити як у середньовічних іконах, так у роботах сучасних митців.

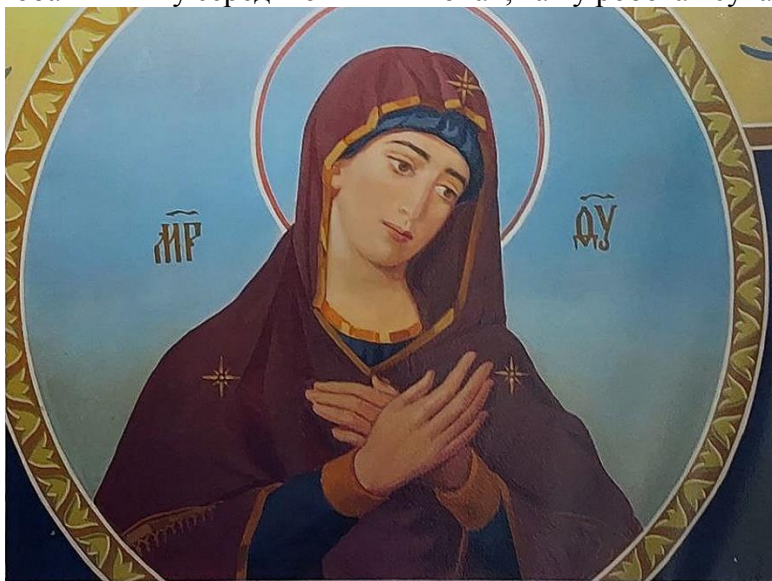

Рис. 7. «Св. Марія». Розпис стелі Свято-Троїцького храму. Потужний Микола Дмитрович. Стіна, акрил. 100x100 см

Висновок. У ХХІ столітті релігія втратила значний вплив на суспільство, але її образи залишаються показником розвитку думки та навичок людини через віки. Людська психіка побудована так, що існує потреба у вірі в щось: будь би то релігія, наука, астрологія чи інше. Тому на сьогоднішній день значному відсотку населення релігія допомагає на духовному рівні, сприяє покращенню морального стану, враховуючи надскладну ситуацію. Діва Марія, Богородиця, Пречиста, Мадонна — одна з центральних постатей європейської та світової культури.

Література:

1. Д.В. Степовик “Іконотворчість та українське ікономалярство”. Київ ”Наукова думка,” 2005. 672 с.
2. С.П. Плачинда. Словник давньоукраїнської міфології. К.: Укр. письменник, 1993. 63 с.
3. М. І. Рупнік “Про що розповідає ікона”. Львів: Свічадо, 1999.
4. . П. П. Преображенський “Письма мужів апостольських”. Рига, 1994. 307-316 с.
5. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, В. В. Куйбіди “Енциклопедичний словник символів культури України”. Корсунь-Шевченківський . ФОП 2015. С. 79–80. 912 с.